

EL VEÏNAT DE LA TORRE I EL PLA D'EN BOET A FINALS DEL SEGLE XVIII. SITUACIÓ ABANS DE LA PERMUTA ENTRE MATARÓ I ARGENTONA

L'any 1821 els ajuntaments d'Argentona i de Mataró signaren la permuta d'una petita part dels seus termes municipals. Amb aquesta permuta, Mataró cedia el veïnat de Sant Jaume de Traià, i Argentona tota la banda dreta de la riera, composta per la riba del mar, el pla d'en Boet, el veïnat de la Torre i el turó de Cerdanyola.

El veïnat de la Torre era a la banda dreta de la riera d'Argentona, una plana de terres fèrtils per les aigües abundants i el clima benigne, arrecerades per la carena que acabava amb el turó de Cerdanyola. El seu nom venia de la torre de Cogoll,¹ que des de l'edat mitjana dividia els termes dels castells de Sant Vicenç i de Mataró. En aquest veïnat, a finals del segle XVI, hi havia les cases de can Leonart, can Mauri, can Tunyí, can Ferrer i can Boet.

La permuta de 1821 no fou efectiva de forma immediata a conseqüència de la caiguda del règim liberal i la derogació de les seves disposicions legals. Però una vegada restablerta la legislació, els nous límits esdevingueren definitius. Així, amb data de 4 de juny de 1840, es signà un informe² en el qual Guanyabens, comissionat per Mataró, i Josep Ballot i Cabanyes, per Argentona, a les ordres de Miquel Garriga i Roca, arquitecte i agrimensor, procediren a recuperar i revisar les noves fites entre els dos municipis. Per tant, es dediquen a examinar el terreny, preguntar els naturals del lloc i recuperar fragments de les antigues fites, reconeixent i situant definitivament les setze que separaven els dos municipis. Queden descrites així:

Fita 1. Situada al mig de la riera d'Argentona, part inferior del camí Ral que va de Barcelona a Mataró, continuant per migdia per la part inferior fins a trobar el mar.

Fita 2. Pujant per la riera fins a la cruïlla amb el camí del Mig, que va de Mataró a Vilassar.

Fita 3. Situada pujant per la riera fins a trobar el camí de la torre de Palauet per l'est i el molí de les Mateves per l'oest. Aquest molí és propietat de Melcior de Palau, que anomenen promotor de la ciutat de Mataró.

Fita 4. Seguim per la riera fins a trobar el camí d'Argentona a Mataró, quedant el mas Portell a l'oest. La casa del mas Portell també és d'en Palau.

Fita 5. Situada a la cruïlla que forma el camí d'Argentona i el torrent de Cerdanyola, a l'oest de la terra dita Palma, de propietat de Ramon Llauder, de Mataró.

Fita 6. A la cruïlla entre el torrent de Cerdanyola i el camí de Croanyes, propietat dels hereus de Josep Lloberas, seguint la direcció que marca el torrent de Cerdanyola.

Fita 7. Situada al cim de la muntanya de Cerdanyola, punt de divisió de les propietats de Guarros, Dabiu i Padrós.

Fita 8. A l'angle de l'est de la terra dita la Llàntia, que és propietat dels successors de Narcís Lladó, al costat de la unió amb el camí de la Llàntia, a la part que va a l'ermita i les cases de Sant Jaume de Traià.

Fita 9. Sobre la vessant de la peça de terra dita l'Escorbera, propietat de Gaspar Poy i Torras, escrivà de número de la ciutat de Mataró.

Fita 10. Sobre pedra foguera blanca, a l'extrem nord d'una carena, a la terra dita Cirera i també mas Arnau, que és propietat de Juan Gómez de la Torre.

Fita 11. En un pla elevat de la carena de pedra blanca que va de nord a sud, a la peça anomenada plana de Fogueres, i és propietat de D. Desideri Torras, notari públic de Mataró.

Fita 12. A la mateixa plana i del mateix propietari.

Fita 13. Al pujol d'en Dòria, propietat del senyor Pere Dòria, entre els camins de Mariano i de l'Isern.

Fita 14. A la part més alta de la muntanya del senyor Codina, propietat dels seus hereus, contigu al camí de Mariano.

Fita 15. Sobre unes pedres fogueres immediatament després de la cruïlla de camins de Manyans i de Bruguera, a la peça de terra dita Creu d'en Serra, propietat de Martí Bofarull, comerciant de Mataró.

Fita 16. A dalt del turó de Manyans, propietat de Francesc Cabanyes, passant així per tres fites antigues, fins a arribar al límit entre els pobles de Mataró, Argentona i Dosrius.

En aquesta descripció de les fites ja vam poder comprovar com, en el seu moment, les terres situades en els límits dels termes municipals es trobaven en

mans d'influents personatges residents a Mataró. Però, curiosament, són uns documents que deriven de la propietat senyorial de la baronia Desbosch d'aquelles terres, quan eren d'Argentona, que ens donen la pista que les terres fèrtils de la riba dreta de la riera ja eren en mans de propietaris de Mataró. Propietaris que, per altra banda, configuraven l'estament privilegiat o estaven dedicats a activitats comercials o oficis liberals, com el dret i la medicina.

Es tracta de dos capbreus de finals del segle XVIII, que aporten una valuosa informació complementària sobre l'evolució de l'estructura de la terra al final de l'edat moderna, sobretot en aquesta zona, que rep la influència de la ciutat de Mataró.

Entre 1774 i 1779 Don Josep de Copons, Oms, Santa Pau, Desbosch, Sant Vicenç, Sarriera i Rocabertí, marquès de Moja i baró de Santa Pau, senyor dels castells de Sant Vicenç i Vilassar, i resident a Barcelona, redacta un capbreu de les propietats que té a Argentona en senyoria directa, essent en aquesta ocasió el seu representant Salvador Torras, notari públic de Mataró.³

Per a la zona del pla d'en Boet

Les propietats enumerades com 1, 2 i 3, situades a la carretera d'en Boet i que depenen del mas Ferrer de la Torre, les tenen per Melcior de Palau, cavaller, i abans de ser de Mandri Casalins, negociant, havien passat per les següents mans en sentit invers:

- Josep Mandri i Casalins, comerciant de Mataró (pare de l'anterior)
- Gaspar Mandri, botiguer de Mataró
- Bartomeu Mandri, sastre de Mataró
- Pere Antic Mandri, tragner de Mataró
- Elionor Mandri

Als Mandri, els hi havia venut a carta de gràcia Joan Pau Ferrer i Soler, pagès del veïnat de la Torre, el 1600.

La número 4, una vinya de 18 jornals d'home de cavadura,⁴ situada al pla d'en Boet, i de pertinences del mas Verdager d'Argentona, la té Gaspar Vidal, pare i fill, tragners de Mataró, i havia estat anteriorment de Joan Xuriguer i Pujals, hortolà de Mataró, que l'havia comprada l'any 1703 a Francesc Cabanyes, pagès d'Argentona.

La número 5, una vinya de 25 jornals a la carretera d'en Boet, diu que la tenen els mateixos Vidal, tragners de Mataró, per venda de Ramon Tos i Romà, notari reial i causídic, i ell de Miquel Major, notari públic reial, que l'havia comprada a Jaume Major, negociant de Canet.

Pel que fa a la zona de Cerdanyola

La número 8 és una vinya de 18 jornals situada a les Roques Albes (o molí de vent de Cerdanyola); la té Fèlix Abril, semoler de Mataró, pel senyor marquès, als censos del mas Cabanyes. El seu pare, del mateix nom i ofici, la comprà a carta de gràcia a Teresa Muns, vídua de Gaspar Muns, pescador de Mataró, que l'havia rebuda de Llúcia Muns, vídua de Pere Pereller, ferrer de Mataró, que l'havia comprada el 1709 a Francesc Reniu, vidrier de llum de Mataró. I ell la rebé d'Esteve Reniu, vidrier de Mataró. Anteriorment havia estat de Pau Matas, sastre de Mataró, de Jaume Matas, i de Rafel Matas, candeler de cera.

La número 12, una peça de 25 jornals al turó de Cerdanyola, la té Agustí Coll, mestre d'aixa de Mataró, pels propietaris del magnífic Melcior de Palau i Soler, donzell de Mataró, a un terç dels fruits. Agustí la rebé d'Ignasi Coll, mestre d'aixa de Mataró, que l'havia comprada el 1751 a Josep Mir. Anteriorment havia estat de Pau Janer, treballador de Mataró.

La número 9, vinya de 14 jornals a les Roques Albes per la qual passa el camí de Cerdanyola, la té Joan Vila, ferrer de Mataró, que viu a Tiana; la rebé de Bartomeu Vila, bracer de Mataró, que la va comprar el 1700 al magnífic Martí Tarascó, ciutadà honrat de Barcelona, i ell l'havia rebuda de Pere Graupera, treballador de Mataró.

La peça número 7, una vinya de 16 jornals d'home de cavadura, a la Ramonera o Penyes de Ribalta, també dita les Feixes de la Riera (es troba entre el camí Ral, el mar i la riera d'Argentona), la té Joan Pera, semoler de Mataró, amb contracte de rabassa morta a l'aportació de la meitat dels fruits, i era de Jeroni Osset, metge de Mataró.

La número 10, una terra hortiva de 3 quarteres a la Ramonera o Penyes de Ribalta, la té Cristòfol Camín, apotecari de Mataró, conjuntament amb el mas Ferrer pel senyor marquès. Camín la rebé d'Anton Torras, escrivent de Mataró, que l'havia comprada als cònjuges Ferrer i Talles. Anteriorment fou de Bonaventura Ferrer, Joan Pau Ferrer i Joan Ferrer, tots tres pagesos de Mataró, que l'havien rebuda d'Esteve Marcillo, blanquer de Barcelona.

La número 11, a les Bohigues (prop del torrent de la Gatassa), la té Isabel Oms i Rovira, vídua de Joan Bta. Oms, semoler, sota domini i alou del mas Cabanyes. Oms la rebé de Francisco de Salla i Tarau (pare i fill), i ells de Josep Tarau, pagès de Mataró, i Pere Tarau, traginer de Mataró.

Les afrontacions de les peces de terres descrites en el capbreu, també ens indiquen que els propietaris de la terra d'aquella zona pertanyien a l'estament burgès o, si més no, menestral de Mataró. Així, apareixen com a propietaris de les terres lliandants:

Successors de Ramon Spà	apotecari
Salvador Matas	botiguer
Josep Ravert	cirurgia
Joan Bautista Palau i Llauder	ciutadà honrat de Barcelona
Josep Anton de Lladó i Jofre	ciutadà honrat de Barcelona
Miquel Torner	comerciant matriculat de llotja
Miquel Mon	corder
Joan Baptista Torras	daguer
Ferran Baró	doctor en dret
Ramon Font i Cerveró	doctor en dret
Josep de Lentisclà	doctor en dret
Francesc Fins i Colomer	escrivent
Felip Vendrell	hostaler
Francesc Boter	mariner
Jaume Bonaventura Crosas	mariner
Jaume Piquer	mestre de cases
Caetà Roca	metge
Fèlix Rodon	moliner
Jaume Matheu	negociant
Esteve Font	notari públic
Josep Casanoves	rajoler
Pere Bruguera	sastre
Hereus de Pere Puig	sastre
Francesc Reniu	vidrier de llum

A finals del segle XVIII es fa un nou capbreu,⁵ autoritzat pel notari públic de Mataró Antoni Torras i Mataró. La seva redacció es situa entre 1782 i 1799. En aquest capbreu, segons consta en el *Extracto de las confesiones de predes situadas en Argentoná*, trobem la descripció de les terres amb el nom i l'ofici dels seus propietaris. Hem seleccionat els residents a Mataró, i podem veure que la majoria de propietaris pertanyen a la menestralia o a l'estament burgès. També se'ns fa evident que les seves propietats majoritàriament es troben a la zona estudiada.

PROPIETARI	LOCALITZACIÓ	EXTENSIÓ
Baraló, Josep, forner	les Bohigues	12 h
Barau, Josep, comerciant	carretera d'en Boet	1 q
Boet, Ignasi	la Ramonera	3 q
Camín, Cristòfol, comerciant	la Bordeta	5 q
Camín, Cristòfol, apotecari	la Parera	10 h
Campllonch i Guarro, Fèlix Anton	sota turó de Cerdanyola	10 q
Canal, Sebastià, hortolà	pla d'en Boet	3 q
Cantallops, M. Teresa vda. de Josep, familiar de la inquisició	Cerdanyola	30 h
Cauhe, Pau, comerciant	les Bohigues	14 h
Dorda, Josep	la Ramonera	6 q

PROPIETARI	LOCALITZACIÓ	EXTENSIÓ
Font i Spona, Anna M. vda de Ramon Spona i Cerveró	mas Portell	18 q
Font i Spona, Anna M. vda de Ramon Spona i Cerveró	mas Portell	6 q
Frisach, Mariano	la Ramonera	3 q
Guanyabens, Josep Anton, capser	Cerdanyola	10 h
Guanyabens, Josep Anton, capser	les Bohigues	4 q
Guitart, Geroni, mariner	la Gatassa	1,5 c
Isart, Salvador, comerciant	pla d'en Boet	1 q
Isart, Salvador, comerciant	pla d'en Boet	
Lentisclà Davín, Josep, doctor en dret	la Tina	25 h
Lentisclà Davín, Josep, doctor en dret	Cerdanyola	35 h
Lentisclà Davín, Josep, doctor en dret	la Bordeta	8 q
Lladó, Joan, hortolà	carretera d'en Boet	12 h
Lladó, Joan, hortolà	Creueta d'en Moner	12 h
Lloveras, Josep, sastre	carretera d'en Boet	15 h
Mandri, Josep, comerciant	la Tina	3 q 3 c
Mandri, Josep, comerciant	torrent de la Gatassa	1 q 4 c
Maria vda de Joan Bta Balançó, patró mariner	la Gatassa	8 h
Maria vda de Joan Bta Balançó, patró mariner	can Moner	12 h
Mas, Esteve, apotecari	la pujada d'en Bruguera	2 q 6 c
Massó, Joan, corder	torrent de la Gatassa	1 q 6
Mateu, Jaume i Salvador (pare i fill) negociants	torrent de Vera	12 h
Mateu, Jaume i Salvador (pare i fill) negociants	prop mas Moner	7 h
Mateu, Jaume i Salvador (pare i fill) negociants	Madà	14 h
Mauri, Teresa vda de Josep Mauri	torrent de la Gatassa	2 q 6 c
Melchor de Palau i Soler, cavaller	costat mas Ametller	
Moyó, Jaume, jove moler	mas Pons, Lladó	8 q
Palau i Comas, Teresa	meitat molí fariner	
Palau i Comas, Teresa	torre d'en Palau	39 q
Palau i Comas, Teresa	sota turó de Cerdanyola	5 h
Palau i Comas, Teresa	sota turó de Cerdanyola	4,5 q
Puig, Jaume, corder	pla d'en Boet	10 h
Rabert, Josep, cirurgia	penyes de Ribalta	14 h
Rabert, Josep, cirurgia	penyes de Ribalta	14 h
Riera i Bausili, comerciant	can Gili del v. de Lladó	casa i heretat
Riera i Bausili, comerciant	Vivers	3 q
Riera i Bausili, comerciant	Vivers	1,5 q
Riera i Bausili, comerciant	quintana del mas Gili	1 q
Riera i Bausili, comerciant	la Parellada	4 q
Riera i Bausili, comerciant	Vivers	5 q
Riera i Bausili, comerciant	veïnat de la Torre	25 h

PROPIETARI	LOCALITZACIÓ	EXTENSIÓ
Riera i Bausili, Josep i Casamitjana, Gertrudis, cònjuges	Madà	14 h
Riera, Josep Anton, comerciant	veïnat de la Torre	9 q
Riera, Josep Anton, comerciant		
Roca i Godori, Maria	pla d'en Boet	3,5 q
Roca i Godori, Maria	Mallol	4 q
Rondon, Fèlix, moliner	pla d'en Boet	3 q
Ros, Magí, comerciant	pla d'en Boet	9 c
Ros, Magí, comerciant	turó de Cerdanyola	8 h
Ros, Magí, comerciant	pla d'en Boet	2 q
Ros, Magí, comerciant	pla d'en Boet	9 c
Rosell, Gaspar, sastre	Cerdanyola	3 q 10 c
Sumalla, Damià rector de Santa Maria	Cerdanyola	16 h
Torras i Mataró, Anton, notari públic	la Tina	9 q
Torras i Mataró, Anton, notari públic	la Tina	21 h
Torras i Mataró, Anton, notari públic		3,5 q
Torras i Mataró, Anton, notari públic		9 q
Tunyí, Miquel	T de Cogoll o mas Tunyí de la Torre	8q + 4h
Tunyí, Miquel	la Ramonera	4 q
Tunyí, Miquel		9 q
Vidal, Fèlix i Teresa cònjuges	torrent de la Gatassa	6 h

q=quartera, c=quarteró o 1/12 de quartera, h= jornal d'home de cavadura

En definitiva, aquesta comunicació vol aportar dues informacions. Per una banda, la importància de les dades dels capbreus a finals de l'edat moderna per a l'estudi de l'evolució de la propietat i del paper que hi van jugar les emergents classes menestrals i burgeses. Per altra, vol constatar que el canvi de límits de la permuta, en realitat incorporava a Mataró terres que, ja de facto, eren en mans dels seus habitants. La influència urbana en el territori circumdant, i la seva expansió a través de la inversió en rendes agràries del capital comercial i mercantil, feia segles que havien preparat el camí.

M. Assumpció Zapata Buxens

NOTES

- 1.- En algunes referències, es situa el mas Tunyí on hi havia la torre de Cogoll.
- 2.- MASMM, PAT. Ballot.
- 3.- AHMA, 11 DOM 1.2.
- 4.- En aquesta zona, un jornal d'home de cavadura equival a unes 4,5 àrees.
- 5.- AHMA, 11 DOM 10.